

LIKALYDANDE ORD – 2 LATINSKA och GREKISKA MORFEM

Eva Tidner 2011

För varje grupp av fetstilta ord under en ruta, skall du välja ett, som du fyller i på rätt plats i övningsmeningarna. E = engelska.

HOMO - *grek.* samma,lik

HOMO *lat.* människa

homogen, homonym, homofon, homograf, homofil, homofob, homosexuell, homo erectus, homo habilis, homo sapiens

1. Om grupper är av olika slag är de heterogena. Är de i stället av samma slag är de _____.
2. Ord som stavas olika med låter lika såsom *hov* och *håv* är _____.
3. Men om de stavas lika men låter olika såsom (kungens) *hov* och (hästens) *hov* är de _____.
4. Ord som både stavas och låter lika såsom *val* (något man väljer) och *val* (djuret) men har olika betydelser är _____.
5. Män och kvinnor som bara vill ha sex med det egna könet är _____ och nedsättande brukar man kalla sådana män _____ och personer som är rädda för dessa kallas _____.
6. Den människoliknande varelse med långa händer som utvecklat förmåga att arbeta med verktyg har benämnts _____, den människa som började gå upprätt på två ben och den som utvecklat mer ännu mer förstånd och vishet _____.

PED - *grek.* barn, lära

PED - *lat.* fot

pedofil, pederast, pedagog, pedagogik, ortopedi, logoped, encyklopedi, propedeutisk, pedant, pedal, velociped, pedikyr; E pediatrician, pedestrian, millipede, centipede

1. Slaven som i Grekland ledde barnen till skolan kallades _____. Det har senare blivit en term för lärare.
2. Termen för hur man ska gå till väga för att lära ut kallas för _____.
3. En som behandlar talrubbingar är en _____.

4. En som njuter av att ha sex med minderåriga kallas för _____ eller _____.
5. Läran om behandlingar av missbildningar i bencykeln benämns _____.
6. Det engelska ordet för barnläkare är _____.
7. På universitetet anordnas ofta förberedande s.k. _____ kurser.
8. En som slaviskt går i någon annans fotspår kan vara en _____.
9. Ett gammalt ord för cykel är _____.
10. Man trampar på en _____ för att komma fram med ett fordon.
11. Det engelska ordet för fotgängare är _____.
12. Manikyr är handvård och _____ är fotvård.
13. Tusenfoting på engelska heter _____ eller _____, som egentligen betyder hundrafoting.

FIL- grek. vän

fílos

FILI - lat. son, dotter

filius, filia

FIL- lat. tråd

filum

Filip, filosofi, filosof, filantrop, filatelist, filharmonisk, filolog, homofil, pedofil, nekrofil, termofil, filial, (kör-)fil, defilera, profil, profilera, filé, filigran

1. *Misanthrop* betyder 'människohatare' och 'människovän' med en grekisk term blir _____ och 'vän av vishet' _____.
2. En musikälskare är _____ och en frimärkssamlare _____.
3. De som har sex med döda kallas _____ (grek. *nekrós* = död), de som har sex med barn _____ och de som har sex med samma kön _____.
4. Värmeälskande växter är _____.
5. Det grekiska ordet *hippos* betyder häst. Pojknamnet _____ betyder alltså 'hästvän'.
6. Ett dotterbolag kallas _____.
7. Motorvägen var uppdelad i flera _____.
8. Kötraden av ländryggsstycket på ett slaktdjur brukar ätas som _____.
9. Konturen av till exempel ett ansikte, dess kantlinjer som sticker fram är dess _____ och att framhäva sig i mängden är att _____ sig.
10. Rader av soldater i militärparader _____ förbi.

TERR - <i>lat.</i> jord, land	terra
TERR - <i>lat.</i> skräck	terror
TER - <i>grek.</i> vidunderligt stor	téras =

1. Ett _____-välde betyder ett riktigt skräckvälde. Personer som är upphov till fruktansvärda dåd är _____.
2. Instead of horrible we could use _____.
3. Ute i skog och mark kan _____ ibland vara svårtillgänglig.
4. För att undvika jorderosion hade man byggt _____ på bergets sluttning.
5. En _____-watt/-byte är tusen gigawatt/-byte som i sin tur är tusen megawatt/-byte.

POL- <i>grek.</i> stad	pólis
POL - <i>grek.</i> sälja	poléin
POL- <i>lat. grek.</i> pol	polus / pólos
POLY- <i>grek.</i> mång-	polýs
POLIO - <i>grek.</i> grå	poliós
POLEM - <i>grek.</i> krig	pólemos

1. Om du har ensamrätt på en vara har du _____.
2. De grekiska kolonierna hade en moderstad, en _____ som sedan kom att betyda storstad i allmänhet.
3. Gravarna låg tillsammans i en stor _____ = ”dödstad”.
4. Ett högt läge i en grekisk stad, där gudarna hade sina tempel såsom i Aten kallades _____ som betyder ”högstad”.
5. Förfarandet med att sköta staden/staten är att bedriva _____.
6. Tvegifte heter med ett latinskt-grekiskt lånord *bigami*. Motsvarande ord för månggifte är _____.
7. En person som kan många språk är en _____.
(*grek.* tunga = *glóttá* eller *glóssa*).
8. Den största ögruppen i Stilla havet heter _____. (*grek.* *nésos* = ö)
9. Inflammation i den grå ryggmärgen blir med en grekisk term _____-myelit.
10. Jordaxelns ändpunkter är dess _____.
11. Med _____ menas bl.a. litterära stridskrifter personer emellan.

TACT - *lat.* rörd

tactus, perf.part. av **tangere** = (vid)röra

TAKT – *grek.* ordnad

taktós, perf.part. av **táttein/tássein** = ordna

1. Om man kommer i närmare beröring med andra personer kommer man i _____ med dem.
2. Om en byggnad fortfarande är hel till exempel efter ett bombanfall eller en brand säger man att den är dvs. orörd.
3. Man går _____ tillväga om man följer en viss ordning i förfarandet. Man använder då en viss _____.

MAN/U/ - *lat.* hand

manus

MAN/E/ - *lat.* förbli, stanna kvar

manere

MAN/A/ - *lat.* flyta, rinna, strömma, flöda

manare

MAN/I/ - *grek.* vansinne

manía

1. Ett arbete du utför med händerna gör du _____.
2. En bruksanvisning eller en skriven handledning är en _____.
3. Om något är stadigvarande är det _____.
4. Emanation of radon from the building. = _____.
5. Letters emanating from headquarters = _____.
6. En missbrukare av narkotika är en _____, en _____ tycker om att anlägga eldsvådor och en _____ att stjäla.
7. En som är alldeles tokig i att vilja göra en viss sak kan vara fullkomligt _____.

STELLA - *lat.* stjärna

STELL- *grek.* skicka, sända

stello = jag skickar

1. Ett litet brev som skickas till någon kan kallas _____.
2. Guds utsända som skickats från honom för att sprida kristendomen fick namnet Herrens _____.
3. En samling av stjärnor eller stjärnliknande ting är en _____.
4. Polstjärnan heter på latin _____-aris.

FOR - *lat.* ute **foris** = dörr(halva), ute, utanför, utomhus
FOR - *lat.* borra **forare**
FOR - *grek.* ledning, flyttningav **férein** = föra, bära, leda

1. En _____ är en behållare, med vars hjälp vatten ”bärs in” i ett hus från en brunn.
2. Tidigare användes _____ som huvudsignaler (teckenbärare) på våra järnvägslinjer. Numera används ljussignaler.
3. När man överflyttar ett begrepp till ett nytt område, där det från början inte hör hemma i uttryck såsom ’ungdomens vår’, ’tidens tand’, ’historiens vingslag’, ’bergets fot’, använder man en _____.
4. När man i tal eller poesi börjar varje mening med samma fras eller ord kallas detta _____ som ungefär betyder ’upprepning’.
5. I tändstickor används _____, som betyder ljusbärare.
6. Om en linje på ett papper som består av en hel rad med genomborrade småhål säger man att den är _____.
7. Den öppna platsen, torget, i en romersk stad var dess _____.
8. Benämningen på den mark eller skog som låg utanför det samhälle där folk var bosatta återfinns i det engelska ordet _____ och den person som kommer utifrån, t.ex. från ett annat land, återfinns på samma sätt i ordet _____.

PARA - *lat.* **parare** = bereda, rusta
PARA - *romanska språk* ’avvärjer, stoppar’
PARA – *grek.* bredvid, mot, som är lik

apparat, parabol, parabel, paradigm, paradox, parafras, paragraf, parallell, paralys, parameter, paranoia, parapet, paraply, parapsykologi, parasit, parasoll, paratax, parasömn, paratyfus, parodontit/paradentit, preparat; E parachute, paramedic,

1. En teknisk utrustning som kan hjälpa till i vardagen. _____
2. Medel som i förväg kan rusta en för kommande obehag. _____
3. Ett _____ håller en borta från regn och ett _____ från sol.
4. Bröstvärn, avgränsande mur på balkong, kaj el. dyl. _____
5. Det engelska ordet för något som dämpar fallet från ett flygplan. _____
6. Tecken som står bredvid de skrivna textstyckena. § _____
7. En modell som visar hur vissa ord i ett språk böjs kallas böjningsmönster eller _____.
8. Inflammation bredvid tänderna. _____

9. En omskrivande fras för något. _____
10. Maginfektion som liknar tyfoidfieber. _____
11. Linjer som löper bredvid varandra hela tiden med samma avstånd från varandra är _____.
12. Läran om ockulta fenomen såsom tankeöverföring, kontakt med avlidnas andar o. dyl. _____
13. En engelskspråkig benämning för en person med medicinsk utbildning men utan läkarexamen. _____
14. Bisatser/ underordnade satser kallas *hypotaxer* och likvärdiga huvudsatser samordnade bredvid varandra _____
15. En organism som får sin föda från och alltså lever på en annan eller en person som lever på någon annans arbete. _____
16. Den kortvariga drömsömnen som avbryter den djupa sömnen. _____
17. Namnet på en antenn som samlar ihop mikrovågor och därefter åter kastar dem åt ett visst håll. _____.
18. En i djupare mening sann fras vars ordalydelse låter ologisk såsom "Hans tidiga död gjorde honom odödlig", "Alla kristna är inte kristna", "En sådan seger till och jag är förlorad." _____
19. Förlamning, upplöst rörelseförmåga. _____
20. Psykiskt sjukdomstillstånd, då någon inte resonerar förnuftigt och upplever sig förföljd. _____
21. En matematisk storhet som kan anta olika värden, "mått", i olika sammanhang. _____

ANTE - *lat.* före, framför

ANTI - *grek.* mot

1. När man daterar en handling med ett tidigare datum än dagens så _____ man.
2. **A.m.** är en latinsk förkortning som används i engelskan för att beteckna före middagen. Vilket latinskt uttryck är det förkortning av? _____
3. Med en persons _____ menas dennes föregående liv. (gå (här) = **cedere**)
4. Förhänge framför altare. _____ (hänga = **pendere**)
5. Att föregripa en händelse eller en kommande teori är att _____. På engelska blir det _____.
6. För att försvara sig mot främmande ämnen bildar kroppen _____-kroppar.
7. När man känner motvilja mot någon känner man _____. Motsatsen är *sympati* = medlidande.

8. Starka ämnen avsedda att vara ett hot mot bakteriens liv. _____ Jfr *biologi* = läran om livet
9. Andra bakteriedödande medel t.ex. i sårsalvor. _____
Jfr **sepsis** = blodförgiftning, eg. förruttnelse
10. Hörselskydd mot starka ljud. _____ Jfr *telefon* = fjärrljud
11. Vad betyder det engelska ordet *antidote*? _____
12. Ämnen man tar mot depression. _____ medel.
13. Hegels bekanta schema att en *tes* efter en tid går över i sin motsats _____ och att sedan dessa två jämkas ihop till en *syntes*.
14. Punkt på motsatt sida av jordklotet än den man utgår från eller människor som lever där och alltså trampar med sina fötter på motsatta sidan. _____.

PAN - *lat.* bröd **panis**

PAN- / PANT- *grek.* all, hel

Den grekiska guden PAN

1. När man rullar fisk, kött eller någon grönsak i rivebröd/ströbröd så _____ man detta.
2. Underhåll till kungliga personer, deras levebröd. _____
3. Med *kamrat* menades den du delade rum med (latin: **camera** = rum). Den du delade bröd med kom att kallas din _____ med slangförkortningen _____ och att sluta sig till dennes följe blev att _____ denna person.
4. Beklädnaden i dörrar, väggar eller tak som ursprungligen var dess fyllnad, ”bröd”, kallas _____
5. Folk och boskap blev förskräckta vid åsynen av skogsguden Pan med horn, svans och bockfötter. De råkade i _____.
6. En utsikt där allt framför en breder ut sig. _____
7. Ett stumt skådespel där allt uttrycks i med rörelser och mimer. _____
8. En filosofisk åskådning med en besjälad natur, där Gud tycks finnas i alla ting. _____
9. En strävan att förena alla slaviska folk under en krona. _____
10. En strävan att förena hela Amerikas intressen både i Nord och Syd. _____
11. En strävan att politiskt frigöra och sedan ena det svarta Afrika. _____
12. En strävan att ena och få arabfolken att samarbeta. _____
13. ”Alla gudars tempel” i Rom. _____
14. Farsot som härjar bland ”alla” jordens folk. _____
15. Den ursprungliga stora kontinenten på jorden där allt land satt ihop. _____

16. Bukspottkörteln, eg. "allt kött" _____

17. Filosofen Herakleitos uttryck för alltings förändring. Allt flyter = _____rei.

PRO - *lat.* för, fram = 'för' mest som preposition, = 'fram-' som prefix

PRO - *grek.* före, framför = *lat. prae-/pre-*

Vad betyder: **Ora pro nobis, Pro patria, Pro memoria P.M., pronomen, procent, promille?** (Jfr lånord som *oratorium, patriot* (*grek. lån*), *centimeter, milligram* eng. *adore*, eng. *memory*, eng. *noun*,

Skriv in något av följande lånord motsvarande översättningen till vänster och markera om ordet är latinskt **L** eller grekiskt **G**:

Procession, producent, profet, profylax, prognos, program, progressiv, projektor, propeller, prostata.

- a. framdrivare = _____ **L G**
- b. framåtgående = _____ **L G**
- c. förutsägare = _____ **L G**
- d. framkastare = _____ **L G**
- e. skydd i förväg = _____ **L G**
- f. skrift i förväg = _____ **L G**
- g. framåtskridande = _____ **L G**
- h. framförstående = _____ **L G**
- i. framförande person = _____ **L G**
- j. kännedom i förväg = _____ **L G**

DI - *lat.* isär, bort (assimilerad variant av DIS- framför vissa konsonanter) DI-
grek. två **dyo**

Skriv in något av följande lånord motsvarande översättningen till vänster och markera om ordet är latinskt **L** eller grekiskt **G**:

Eng. *different, digression, dimension, dimorf, diod, dioxid, diftong, diplom, direkt, distikon, diversion, division:*

a	särgående =		L	G
b	bärande isär / bort =		L	G
c	elektronrör med två elektroder =		L	G
d	bortvändning, förströelse =		L	G
e	tveljud =		L	G
f	tvåradig vers =		L	G
g	mått för utsträckning =		L	G
h	intyg på ett från början dubbelvikt papper =		L	G
i	delande, avdelning =		L	G
j	riktat bort till =		L	G
k	en förening med två syreatomer		L	G
l	som uppträder i två former		L	G

HEMI- *grek.* halv- = *lat.* **semi-**

HEMO- / HEMAT- *grek.* blod **haima**, böjningsstam: **haimat-**

Skriv in något av följande lånord motsvarande översättningen till vänster:

anemi, eng. *hemorrhage, hemorrojd, hemoglobin, hematuri, leukemi, hemisfär:*

a) halvklot =	
---------------	--

b) blod i urinen =	
c) blodets röda färgämne	
d) blodbrist, ”oblod” =	
e) blodcancer, ”vitt blod”=	
f) blödning =	
g) blodflöde (i ådrorna) =	

h) Ett grekiskt ord **hemikraníon** kom in i svenskan i förvanskad form via franskan och betecknar ett lidande då halva huvudet värker. Vilket är detta lånord? _____

TELE- grek. fjärr-
 TEL/E/O/- grek. slut, ända, tull, skatt **télos**

Skriv in något av följande lånord motsvarande översättningen till vänster: *telefon, telegraf, telegram, telepati, teleskop, television.*

a) fjärrsyn	
b) fjärrskådande =	
c) fjärrljud =	
d) fjärrskrift =	
e) fjärrkänsla =	
f) fjärrskrivare =	

- g) _____ är den grekiska termen för läran om tillvarons ändamålsenighet .
- h) För att utröna den dödes ålder studerades kvarvarande _____ = slutdelar (jfr *isomeri, polymer*) .
- i) *Distikon* betyder tvåradig dvs. vers. När versradernas första bokstäver bildar ett ord eller en sats benämns detta *akrostikon* (jfr *akronym, Akropolis*). Samma fenomen med slutbokstäverna kallas _____.
- j) Frimärksamlarens internationella term: _____ vilket betyder vän av skatte-/ tullfrihet, eg. ”oskatt” /”otull”.